

מלמדים אותך להצליח בבחינות הבגרות

מדריך לכתיבת מטלת הביצוע באזרחות

יגאל משעול (2011)

תוכן עניינים

עמוד

1	מהי מטלת הביצוע?	1 פרק
2	רגע לפני כתיבת העבודה	2 פרק
3	החלק הביצועי: מה צריך לעשות לפני הגשת העבודה?	3 פרק
6	הגשת העבודה: מה צריכה לכלול העבודה המוגשת?	4 פרק

מלמדים אותך להצליח בבחינות הבגרות

עמ' 1

פרק 1 מהי מטלת הביצוע?

תלמידים הניגשים לבחינת בגרות באזרחות נדרשים להגיש מטלת ביצוע. מטלת הביצוע היא עבודה מעשית שמטרתה לקשר בין הלימודים התיאורטיים לבין המציאות היומיומית. מטלה זו מהווה 20% מהציון הסופי באזרחות. התלמידים מבצעים את העבודה בקבוצות, המאושרות על ידי המורה בכיתה.

עמ' 2

פרק 2

רגע לפני כתיבת העבודה

לפני שתיגשו להכנת העבודה – שימו לב!

בחלקה האחרון של העבודה יהיה עליכם לצרף רפלקציה. הרפלקציה היא מעין משוב על תהליך כתיבת העבודה. הרפלקציה תתחלק לשני חלקים: חלק קבוצתי וחלק אישי. לצורך כך הקפידו לנהל, כבר במהלך הכנת העבודה, שני יומני למידה נפרדים: יומן אישי (לכל אחד מחברי הקבוצה בנפרד) ויומן קבוצתי. כדי שהיומנים יהיו יעילים, כך שתוכלו להסתייע בהם בשלב האחרון של העבודה, הקפידו לתאר את כל מה שהתרחש בזמן שעסקתם בהכנת העבודה, למשל:

- ✓ תאריך.
- ✓ אילו מטלות חילקתם ביניכם ואילו מטלות ביצעתם ביחד?
- ✓ מי השתתף בכל אחד מהמפגשים שהתקיימו?
- ✓ מה היה נושא המפגש?
- ✓ אילו החלטות התקבלו? מדוע התקבלו החלטות אלה?
- ✓ האם כל חברי הקבוצה היו הסכימו עם ההחלטות שהתקבלו?
- ✓ האם הפגישה הייתה יעילה?
- ✓ האם הפעולות שביצעתם היו יעילות?
- ✓ מה ראוי היה לעשות אחרת?

עמ' 3

פרק 3

החלק הביצועי:

מה צריך לעשות לפני הגשת העבודה?

תהליך הכנת העבודה יתבצע במספר שלבים. להלן נפרט שלבים אלה.

1. הכרת סיפור המסגרת

מטלת הביצוע מבוססת על סיפור מסגרת, שהוא הנושא הכללי שבו תעסוק העבודה. סיפור המסגרת נקבע על ידי המורה בכיתה.

2. חלוקה לקבוצות

כתיבת העבודה תיעשה בקבוצות. לצורך כך תלמידי הכיתה יחולקו לקבוצות. המורה המלמד את הכיתה יאשר את גודל הקבוצות ואת הרכבן.

3. גזירת הבעיה

יש לגזור מתוך סיפור המסגרת בעיות. על הבעיה הנגזרת לעמוד בקריטריונים הבאים:

- ☞ צריך שיהיה קשר ברור בין הבעיה לבין סיפור המסגרת.
- ☞ צריך שיהיה קשר ברור בין הבעיה לבין מקצוע אזרחות. יש לציין לאילו מושגים אזרחיים הבעיה קשורה. למשל: אילו זכויות נפגעות, אילו עקרונות דמוקרטיים נפגעים וכו'.
- ☞ הבעיה צריכה להיות ממוקדת וספציפית. לצורך כך יש לדעת: מיהו הפוגע? מיהו הנפגע? כיצד מתרחשת הפגיעה? מהי הזכות הנפגעת? מהו העיקרון הנפגע?

4. סקירת ספרות

יש לחפש אחר 2 – 3 מקורות רלוונטיים לבעיה שהוצגה (בנוסף לספר הלימוד). מקורות אלה יסייעו בהמשך במציאת הפתרון לבעיה.

כדי שניתן יהיה להיעזר במקורות הנסקרים בעבודה על המקורות לעמוד בקריטריונים הבאים:

- ☞ **מגוונים:** יש לחפש סוגים שונים של מקורות, לדוגמה: חוק, הצעת חוק, פסיקה, פרוטוקולים, אמנות בינלאומיות, מסמכים רשמיים, ידיעה חדשותית, מאמר פרשני, כתבת תחקיר, חומר מדעי, וכו'. אין להסתפק בהצגת שלוש הצעות חוק או שלוש פסיקות של בית משפט. ניתן להתבסס גם על אמצעים חזותיים, היציגים גראפיים וטבלאות.
- ☞ **עדכניים:** המקורות צריכים לשקף מציאות עכשווית, לדוגמה: הנוסח האחרון של החוק, נתונים עדכניים לשנה זו של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה וכו'.
- ☞ **אמינים:** יש להתבסס על מקורות אמינים שאינם מגמתיים. כדי שניתן יהיה לוודא זאת יש לציין בביור מי כתב את המקור, מתי המסמך חובר, מתי הוא פורסם, היכן ניתן למצוא את המסמך או הכתבה וכו'.
- ☞ **רלוונטיים:** על המקורות להיות קשורים לבעיה. ניתן לחפש מקורות באינטרנט.

עמ' 4

5. איסוף נתונים מהשטח

יש לבצע בדיקה מעשית של הבעיה. לצורך כך יש להשתמש בכלים שונים שיסייעו לנו לבדוק את הבעיה ולאסוף ראיות מהשטח.

קיימים שלושה כלים עיקריים שבהם ניתן להשתמש:

- ☞ **תצפית:** איסוף מידע באמצעות צפייה על התופעה שאותה אנו חוקרים. כדי שהתצפית תצליח יש להגדיר מראש מהן השאלות שעליהן התצפית אמורה לענות ולתכנן מראש את מיקום ומועד התצפית.
- ☞ **ראיון:** איסוף נתונים באמצעות שיחה יזומה עם גורם רלוונטי. במהלך הראיון מנסים להשיג מידע מהמראוין על נושא מסוים, באמצעות סדרת שאלות. כדי שהראיון יצליח יש לראיון גורם רלוונטי לנושא. יש להגדיר מראש מה בדיוק אנו מעוניינים להפיק מהראיון ולתכנן מראש את השאלות.
- ☞ **שאלון:** איסוף נתונים מתוך ניסיונם או דעתם של אחרים. ממצאי השאלון אמורים לסייע לנו בנייתוח הבעיה ולהקל עלינו למצוא לה פתרון.

יש להתאים אחד מהכלים הבאים לבעיה שאותה אנו בודקים. כדי להתאים את כלי הבדיקה לבעיה שאותה אנו מעוניינים לבדוק כדאי להתייחס לסוגיות הבאות:

- ☞ אילו נתונים חסרים לנו לאחר סקירת הספרות?
- ☞ מהן השאלות שעליהן אנו מעוניינים להשיב?
- ☞ אילו נתונים נוספים ניתן לאסוף מהשטח?
- ☞ איך נאסוף את הנתונים מהשטח?
- ☞ איזה כלי לאיסוף נתונים הוא המתאים ביותר עבור הבעיה שאותה אנו בודקים: תצפית, ראיון או שאלון?
- ☞ **במקרה של ראיון או תצפית:** אילו שאלות צריך להציג? כיצד ננסח את השאלות? האם השאלות יהיו שאלות פתוחות (עם תשובות חופשיות) או סגורות (עם תשובות קבועות מראש: מסכים / לא מסכים; כן / לא / לעיתים; וכו').
- ☞ **במקרה של תצפית:** מה אנו מבקשים למצוא בתצפית? היכן ומתי נבצע את התצפית?

6. מציאת פתרון

יש למצוא פתרון אשר ביצעו עשוי לפתור את הבעיה שבה עוסקת העבודה. יש לחשוב על מספר פתרונות אפשריים ולבחור באחד מהם.

במהלך מציאת הפתרון יש להחליט:

- ☞ **מה צריך להיעשות כדי שהבעיה תיפתר?**
- ☞ **לאיזה גורם תועבר הצעת הפתרון?** יש לבחור בגורם רלוונטי שביכולתו לקדם את הפתרון הרצוי.

עמ' 5

7. הכנת התוצר הסופי

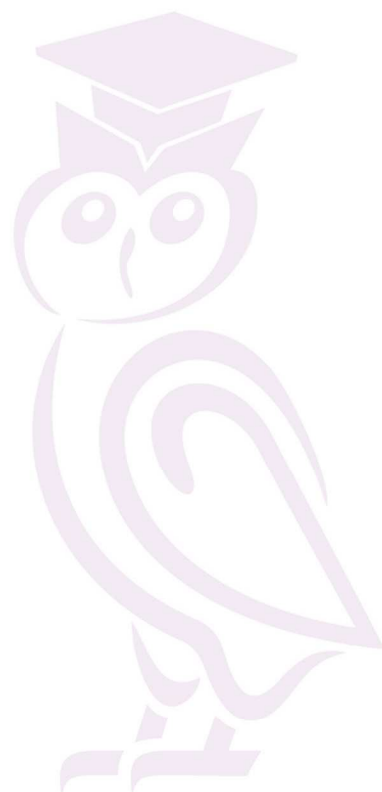
יש להחליט כיצד תועבר הפניה לגורם המתאים.

ניתן להציג את התוצר בדרכים שונות כגון:

- ✓ שליחת מכתב
- ✓ יצירת קשר באמצעות צור קשר באינטרנט או בדוא"ל
- ✓ ארגון הפגנה (לצורך כך יש לפנות למשטרה לצורך קבלת אישור)
- ✓ הגשת עתירה לבג"ץ
- ✓ כתיבת מאמר בעיתון
- ✓ ארגון עצומה
- ✓ הכנת מצגת / סרט / קריקטורה / מיצג / אשר יוצג בפני הציבור
- ✓ כתיבת טיוטת הצעת חוק

יש להכין את הפניה ולהפנות אותה לגורם המתאים.

שימו לב! יש לנסח את התוצר במושגים רלוונטיים למקצוע אזרחות.

עמ' 6

פרק 4

הגשת העבודה:

מה צריכה לכלול העבודה המוגשת?

להלן נתעכב על המרכיבים העיקריים של מטלת הביצוע שאותה עליכם להגיש.

1. אופן ההגשה

יש להגיש את העבודה בצורה מסודרת. העמודים הראשונים של העבודה צריכים לכלול:

- שער:** על השער יש לציין את כיתת הלימוד, מספר הקבוצה (אם ישנה), שמות חברי הקבוצה, נושא העבודה, תאריך ההגשה ושם המורה המדריך.
- תוכן עניינים:** יש לציין את ראשי הפרקים של העבודה (ראו להלן) ואת העמודים המדויקים שבהם מופיע כל ראש פרק, על פי הסדר הבא:
 - ☞ הבעיה
 - ☞ סקירת ספרות
 - ☞ הנתונים שנאספו מהשטח
 - ☞ הפתרון המוצע
 - ☞ התוצר הסופי
 - ☞ נספחים
 - ☞ רפלקציה
 - ☞ רשימה ביבליוגרפית

2. הצגת הבעיה

יש להציג את הבעיה שנגזרה מתוך סיפור המסגרת. על הבעיה להתייחס לנקודות הבאות:

- ☞ **קישור למקצוע אזרחות:** יש לנסח את הבעיה במושגים רלוונטיים למקצוע אזרחות, כגון *שלטון החוק*, *זכויות אדם* וכו'.
 - ☞ **התייחסות אל הבעיה כאל עובדה קיימת** ולא כאל שאלת חקר. כלומר, אין לבדוק אם ואיזה סוג של קשר קיים בין משתנים ואין לשאול "האם הבעיה קיימת?".
 - ☞ **התייחסות מפורשת לגורמים הרלוונטיים:** יש לציין מהם הגורמים האזרחיים הרלוונטיים (למשל – אילו רשויות שלטון קשורות לנושא זה) ולהסביר כיצד הם קשורים לבעיה המתוארת.
 - ☞ **הצגת הפער בין הרצוי לבין המצוי:** יש להסביר מהו המצב הראוי ומדוע לדעתכם יש בעייתיות במצב הקיים.
- אופן הכתיבה הנדרש:
- ☞ **יש לנסח את הבעיה בזמן הווה ולקשר אותה למקום ספציפי.** לצורך כך יש להתייחס לשאלות הבאות: מיהו הפוגע? מיהו הנפגע? כיצד מתבצעת הפגיעה? איזה זכות או עיקרון נפגע?
 - ☞ **כתיבה מתוך גישה מציאותית:** יש להתייחס אל הבעיה ואל הפתרונות המוצעים לה באופן מציאותי ומעשי.

עמ' 7

3. סיכום סקירת הספרות

יש להציג 2 – 3 מקורות רלוונטיים לבעיה שהוצגה (בנוסף לספר הלימוד). סקירת הספרות תהיה קצרה וברורה, תציג את המקורות ותסביר מה ניתן ללמוד מהם. כפי שראינו קודם לכן המקורות שעליהם תסתמך הסקירה צריכים להיות: מגוונים, עדכניים, אמינים, ורלוונטיים (להרחבה על מאפייני המקורות ראו פרק 3.4).

הסקירה תכלול את המרכיבים הבאים:

- ✓ הצגת הרקע לבעיה
 - ✓ הצגת מושגי מפתח רלוונטיים
 - ✓ ציון הגורמים השלטוניים הרלוונטיים
 - ✓ תיאור של ההיבט החוקי הרלוונטי
 - ✓ הצגה של ניסיונות קודמים לפתרון הבעיה
 - ✓ הצגה של רעיונות שהועלו על ידי גורמים שונים שניסו לפתור את הבעיה
 - ✓ שימוש במושגים הקשורים למקצוע אזרחות (כגון שלטון החוק, זכויות אזרח וכו')
 - ✓ סיכום ומסקנות ביניים: בסיום הסקירה יש להוסיף פסקה מסכמת. בפסקה זו יש להביא סיכום קצר של הסקירה ולהציג את המסקנה הנובעת מתוך הנתונים שנסקרו. המסקנה יכולה לרמוז על הפתרון הרצוי.
- יש לציין היכן ניתן למצוא את המקורות הנסקרים, על פי הכללים הנהוגים ברשימה ביבליוגרפית בהערות שוליים, באופן הבא:**

☞ **במקרה של ספר:** שם הכותב, שם הספר, (הוצאה; עיר; שנה).

למשל: יעקב בוסקילה, מטלת הביצוע באזרחות, (הוצאת פשר-קשר; ירושלים; 2011).

☞ **במקרה של מאמר:** שם כותב המאמר, "שם המאמר", שם כותב הספר [שבו מופיע המאמר], שם הספר [שבו מופיע המאמר], (הוצאה; עיר; שנה), עמ' ____.

למשל: דוד כהן, "סקירת הספרות", משה מזרחי, מטלת הביצוע, (הוצאת נשר-קשר; תל אביב; 2010), עמ' 15 – 37.

☞ **במקרה של אתר אינטרנט:** שם האתר וכתובתו המדויקת.

4. הצגת הנתונים שנאספו מהשטח

הצגת הממצאים תתבצע במספר שלבים:

4 (א) הצגת כלי הבדיקה

יש להציג את כלי הבדיקה שנבחר (תצפית; ראיון; שאלון). בתוך כך יש להסביר:

☞ **מדוע נבחר כלי זה?** יש להסביר מדוע נבחר כלי זה ולהסביר מדוע לדעתכם הוא מתאים לנושא העבודה.

☞ **כיצד תוכננה הבדיקה?** למשל, במקרה של שאלון – יש להציג את מבנה השאלון ולהסביר כיצד מבנה זה משרת את נושא העבודה.

עמ' 8

4 (ב) הצגת נתונים מעובדים

יש לעבד את הממצאים הגולמיים (שנאספו בשלב איסוף הנתונים), לערוך אותם ולהציג אותם באופן שיאפשר לקורא להבין מהם הנתונים שהתקבלו. ניתן להציג את הנתונים בדרכים שונות כמו טבלה, גרף, תצלומים, איורים, ציטוטים הסברים מילוליים וכו'. הממצאים הגולמיים בשלמותם (הראיונות, השאלונים, התצפיות וכו') יוצגו בנספח לעבודה.

4 (ג) ניתוח הנתונים

יש לנתח את הממצאים שהוצגו ולדון בהם. הדיון צריך לכלול חשיבה ביקורתית על הממצאים. לצורך כך יש להתייחס לנקודות הבאות:

- ☞ מה למדנו מהממצאים שנאספו בשטח?
- ☞ איזה מידע חדש התווסף בעקבות איסוף הנתונים?
- ☞ כיצד המידע החדש קשור לבעיה?
- ☞ כיצד המידע החדש קשור לסקירת הספרות?
- ☞ האם קבלנו תשובות לכל השאלות שביקשנו לבדוק?
- ☞ האם המידע החדש מקרב אותנו למציאת פתרון לבעיה?

4 (ד) הסקת מסקנות

יש להציג טיעון שיחבר בין הנתונים שעלו בסקירת הספרות לבין הממצאים שנאספו מהשטח. הטיעון אמור להרחיב את הבנת הבעיה, שבה עוסקת העבודה, ולקרב לפתרון. יש להסביר ממה נובעת הבעיה ומהו השינוי שצריך להתרחש כדי שהבעיה תיפתר.

שימו לב!

בשלב זה אינכם נדרשים להציג את הפתרון עצמו ולכן אין להתייחס לגורם שאליו צריך לפנות או לדרך הפנייה אליו.

5. הצגת הפתרון

יש להציג פתרון אשר ביצעו עשוי לפתור את הבעיה שבה עוסקת העבודה. בתוך כך יש להתייחס לנקודות הבאות:

- ☞ **הצגת הפתרון:** יש להסביר מהו הפתרון המוצע ומדוע הוא נבחר. יש להציג פתרונות חלופיים ולהסביר מדוע הועדף פתרון זה. יש לציין באילו פתרונות נוספים אפשר היה לבחור ולנמק מדוע הוחלט לבחור בפתרון זה.
- ☞ **הצגת הגורם שאליו פונים:** יש לציין את שם הגורם, את תפקידו ואת הגוף שאליו הוא קשור (למשל – באיזה משרד ממשלתי). יש לציין לאילו גורמים נוספים אפשר היה לפנות ולנמק מדוע הוחלט לפנות לגורם זה.

6. הצגת התוצר הסופי

יש לצרף העתק של הנוסח שהופנה לגורם הרלוונטי.

עמ' 9

7. נספחים

יש לצרף את כל החומרים הרלוונטיים לעבודה, כגון:

☞ מאמרים רלוונטיים שנבדקו במסגרת סקירת הספרות

☞ דפי השאלון שמולאו על ידי המשתתפים בסקר

☞ תצלומים

☞ מצגות

☞ קטעי וידאו

☞ הוכחה המעידה שהתוצר הסופי אחר נשלח לגורם הרלוונטי: אישור משלוח בדואר רשום, העתק של

המאמר שפורסם על ידכם בעיתון, תצלום של הקהל שבפניו הוצג התוצר וכו'

8. רפלקציה

הרפלקציה היא יומן למידה מסכם המתאר במבט לאחור את תהליך הלימוד שהתקיים במהלך הכנת מטלת

הביצוע. זה הזמן להיעזר ביומן שניהלתם במהלך כתיבת העבודה (ראו פרק 2).

הרפלקציה תחולק לשני חלקים:

☞ **חלק קבוצתי:** יש להתייחס לכל אחד מחלקי העבודה:

✓ **כללי:** כיצד התבצע תהליך הכתיבה? מה למדנו מעבודה זו? מה היה טוב במה שעשינו? מה היינו

מציעים לעשות אחרת? מדוע בחרנו דווקא בבעיה זו?

✓ **סקירת הספרות:** מה למדנו מתוך סקירת הספרות?

✓ **כלי הבדיקה:** האם כלי הבדיקה שבו השתמשנו נמצא מתאים? האם הסקר תוכנן כראוי? האם

הנסקרים התייחסו לשאלות ברצינות? האם הוכנו כראוי השאלות לקראת הריאיון? האם

המרואיינים שיתפו פעולה? האם המרואיינים הסתירו דבר מה? האם כלי הסקר שבו השתמשנו

התאים לנושא הנבדק? האם הכלי שבו השתמשנו אכן שירת את המטרה? האם חסרו בכלי

הבדיקה חלקים אשר בדיעבד כדאי היה להוסיף (שאלות נוספות בסקר, למשל)? האם היו בכלי

הבדיקה חלקים מיותרים או חלקים שפגעו בתהליך הבדיקה?

✓ **עבודת הקבוצה:** האם כולם היו שותפים בכתיבת העבודה באותה המידה? האם הייתה עבודה

משותפת על כל חלקי העבודה או שכל אחד ביצע חלק אחר של העבודה? מדוע בחרתם לעבוד

כך? כיצד חילקתם את הזמן? האם חלוקת זמן זאת הייתה יעילה?

✓ **האם התעוררו שאלות נוספות במהלך העבודה?**

☞ **חלק אישי:** מה ביצע כל אחד מחברי הקבוצה? מה הייתה מידת תרומתו של כל אחד מחברי הקבוצה

לעבודה? האם היית שותף/ה לכל חלקי העבודה? באיזה חלק היית דומיננטי/ת יותר? מה היה לך קשה

במיוחד? האם היו רגעי משבר? על מה היית מוותר/ת? האם ישנו דבר כלשהו שלא הבנת? האם ישנו

דבר כלשהו בעבודה אשר שינה את השקפת עולמך?

הקפידו לנמק את דבריכם.

עמ' 10

9. רשימה ביבליוגרפית

יש לפרט את רשימת המקורות שעליהם מסתמכת העבודה, באופן הבא:

☞ **במקרה של ספר:** שם הכותב, שם הספר, (הוצאה; עיר; שנה).

☞ **במקרה של מאמר:** שם כותב המאמר, "שם המאמר", שם כותב הספר [שבו מופיע המאמר], שם הספר

[שבו מופיע המאמר], (הוצאה; עיר; שנה), עמ' ____.

☞ **במקרה של אתר אינטרנט:** שם האתר וכתובתו המדויקת.

יש לסדר את המקורות לפי שם המשפחה של הכותב, למשל:

יעקב בוסקילה, מטלת הביצוע באזרחות, (הוצאת פשר-קשר; ירושלים; 2011).

דוד כהן, "סקירת הספרות", משה מזרחי, מטלת הביצוע, (הוצאת נשר-קשר; תל אביב; 2010), עמ' 15 – 37.

